

קדושת ציון

דרישת ציון על טהרת הקודש • דעת תורה בנושאי ארץ הקודש ת"ז
העלון מופץ ב-5,000 עותקים בכל ריכוזי היהדות החרדית

דעת תורה

מאת רשכבה"ג רבי יצחק אלחנן ספקטור זצ"ל

להשתדל בעניין הקדוש של ישוב א"י, ארץ אהבת אבותינו הקדושה ולבנין חורבותיה. ורוב תודות לה' על מה שזכינו בדורנו לראות זה בעינינו, ואין קץ וקצב לשכר היקרים והנכבדים טובי ישראל העוסקים והמסייעים בעניין הגדול והקדוש הזה אשר אליו ישאו נפשם כל שלומי אמוני ישראל. וה' יהיה בעזרנו, אשר כל הבאים שם ישתדלו לשמור מצוות התלויות בארץ הקודש כדין וכדת ועל-פי דרכי התורה והמצוה ויהי שכרם בכפליים. ובזכות זה נזכה כולנו יחד לשמוח בשמחת ציון וירושלים ובגאולה שלמה במהרה בימינו אמן סלה. ולאות אמת באתי על החתום מוקירו ומברכו,

יצחק אלחנן ספקטור זצ"ל

ב"ה יום א' ר"ח אדר א תרנ"א קאוונא
כבוד ה"ה הרב ...

אחדשה"ט מכתבך הגיעני. מה שביקש כבודו הרם ממני לחוות דעתי

ע"ד עניין היקר של ישוב א"י הנני להשיבו כי כבר ידועה דעתי והסכמתי, כי גדולה מאד מצות ישוב א"י, וכמו שכתב הרמב"ן על התורה פרשת אחרי בסופה בשם הספרי ע"פ "וישבת בה ושמרת לעשות" - שקולה ישיבת א"י כנגד כל המצוות שבתורה, וכן הוא בתוספתא ע"ש, וכן בכתובות דף קי וברמב"ם פ"ה מהלכות מלכים ה"ב בגדול מעלת ישוב א"י. וברוך ה' אלוקי ישראל שהחיינו והגיענו לזה, כי נתעוררה התנועה בכל עמנו

שהמטרה הראשונית היא לעורר את ציבור היראים ליעודו כמי שמתפקידו לחבר שמים וארץ, להוריד את השכינה שתשכון כאן בקרב הארץ, לחבר מחדש גוף ונשמה, אחר שבגלות לא היה להם היכן להתחבר.

בגליון זה תמצאו את מאמרו של הרב בצלאל גנו, כותב חדש בעלון, אשר עושה לנו סדר בסולם הערכים התורני ומזכיר נשכחות מהימים של אומה על אדמתה.

הרב בנימין הלוי, אשר כבר הפליא לעשות בחודשים האחרונים בסגנונו הקולח והמיוחד, כשהוא נוגע בנקודות יסוד במחשבת התורה, הפעם מספר לנו סיפור נפלא על מעשה שהיה, סיפור הנוגע לכולנו.

הרב חיים והב ממשך במדורו לנתח את הספר "ויואל משה", והפעם הוא מברר את מקומו של ענק הדורות המהר"ל, תוך שהוא מעמיד אותנו על חשיבותה של הבנת הנקרא כשניגשים לדברי רבותינו.

הרב אליהו בן-צבי, אשר כבר נודע כמי שברוריו ההלכתיים עשויים בלא חת ובלא מורא בשר ודם, חוזר במדורו "שערי ציון", והפעם הוא מגיש בלשונו הבהירה את הנושא

דבר העורך

הרב יהודה אפשטיין

רבים שואלים, מהו המסר המרכזי, המסר הכולל, שרוצה אגודת "קדושת ציון" להנחיל לציבור. האם אנו באנו רק לעורר על עניין ישיבת הארץ, ללבן ולברר את גדריה של מצווה זו, ושמה כוונתנו לעורר על היחס הנכון למוסדות השלטון והדרך לנטילתם והפיקתם למוסדות הפועלים לפי תורה. אולם דומני, כי באמת אין כל חילוק בין הדברים, עניינה של ארץ ישראל היא שיהיה לתורת ישראל ולעם ישראל 'ארץ', ארץ המנוהלת כולה על פי דבר ה' וחוקיו, ועל כן ישיבת הארץ והנהגתה על פי תורת ה' אינם שני דברים אלא היינו הך. באופן סמלי ניתן לראות זאת באירועים האחרונים שחווינו החודש, הסכם הכניעה המביש של ישראל עם טורקיה, חידוש הטרור הערבי באזור חברון ועוד, כאשר אנו רואים שהנהגה המתכחשת לתורת ה' מזלזלת בצורה עקבית ביושבי הארץ ובלוחמיה, ופעם אחר פעם נותנת תמיכה לאויבי ה', וכל זה בהיותם נעדרים את המבט התורני. ודאי שלתורתנו ישנם דרכים הראויים הן למלחמה והן לשלום, וכאשר פועלים על פיה אין הדברים נראים כה מגוחכים וכה עצובים, הנושאים הללו מחייבים התייחסות תורנית ברורה וראויה, ובלא זה אנו אך הולכים כשול ונפול. במצב זה אנו רואים מעצמנו עוד דוגמה קטנה לכך שאין ישיבתנו בארץ וקיום התורה שני דברים נפרדים, אלא תורתנו היא זו שאף פותרת ומתקנת את בעיות החיים, וכדברי הפסוק "לשמור את מצוות ה' ואת חוקותיו... **לטוב לדך**" (דברים י"ג, א), וכדברי ה' ליהושע - "רק חזק ואמץ מאד לשמר לעשות ככל התורה אשר צוך משה עבדי אל תסור ממנו ימין ושמאל **למען תשכיל בכל אשר תלך**. לא ימוש ספר התורה הזה מפיך והגית בו יומם ולילה למען תשמר לעשות ככל הכתוב בו **כי אז תצליח את דרכך ואז תשכיל**" (יהושע ז', ז' - ח'). הרי לנו מפורש, ששמירת התורה היא המפתח להצלחה בכל דרכינו ולטוב לנו, ופשטות הפסוקים מורה שזו תוצאה טבעית של קיום המצוות המדריכות אותנו במעגלי יושר בכל תחומי החיים. כמובן שעלינו - יראי ה' - מוטל לתקן עיוות חמור זה, ולהראות מה היא הדרך הראויה והישרה על פי תורה" בכל תחומי החיים והנהגת העם, בין בעניני ביטחון ומוסר הראוי במלחמות, בין בעניני כלכלה, ועוד לפני שנכנסים להכריע מה צריך לעשות בכל תחום, הרי

של חובת ביעור עבודה זרה מארצנו. זוהי עוד דוגמה לכך שאגודת "קדושת ציון" אינה נרתעת מעיסוק בנושאים שאחרים בורחים מהם כמו מאש, ואדרבה - יש לנו עניין מיוחד להראות את שליטת התורה וההלכה דווקא באותם תחומים.

במדור "דעת תורה" הבאנו הפעם את דברי רבן של ישראל הרב יצחק אלחנן ספקטור, אשר ממכתבו ניתן לחוש את הרוח שפעמה בלבותיהם של גדולי ישראל בעת חידוש הישוב בארצנו. ניתן להווכח מדבריו עד כמה אהבת ציון הייתה מושג יסוד שכל אחד ינק עם חלב אמו ולא היה עליו כל ויכוח לא רק ברמת התיאוריה, אלא גם בכיסופין וברצון לפעול למעשה בנידון.

החודש גם חוזר המדור "דרישת ציון" אחר הפסקה של מספר חודשים מפאת חוסר מקום. הרב בן-ציון גולדשטיין עונה על שאלת קורא, אשר הקשה כמה וכמה קושיות על דרכנו, וכדרכה של תורה הוא משיב דבר דבור על אופניו, ותוך כך מבאר בפירוט את אותו עיקרון של חיבור שמים וארץ אשר הזכרנו לעיל, ואת חובתנו להחיל את התורה על כל תחומי החיים.

חודש טוב ומבורך, העורך.

בס"ד
לכבוד עלון "קדושת ציון"
אחר מבוא השלום והברכה,

קראתי את העלונין שלכם בעיון ורציני לעורר על מספר נקודות.

העלון הנ"ל בא לעורר נקודה חשובה ויסודית הנוגעת לעיקר אומתנו והוא השייכות לא"י, ואגב נגעו גם בדברים חשובים נוספים כשיבושים שנגרמו בדרך הלימוד וכדו'.

ואם אמנם יש מן הנכתב שם דברים אמתיים ומועילים, אך כמדומה שנוצרו שם עיוותים מהותיים בכל היחס לדעת תוה"ק. וקודם כל אקדים ששמעתי בשם הגר"נ שולמן שאמר בשם החזו"א ששיבוש ערכים אצל בני תורה חמור יותר מגוף העבירה אצל פשוטי עם, וא"כ א"א להתיחס בשוויון נפש על כל סטייה ואפי' קטנה מדעת תוה"ק.

והדבר הראשון - עצם העמדת הנושא מה יותר חשוב האם התורה או א"י וכל המו"מ בזה הוא מנוגד לכל מה שקבלנו מחזו"ל ובפרט מרבינו הגר"א, שכל מי שדרכה רגלו על מפתן תורת הגר"א רואה נכוחה את היחס שהתורה היא כלל המציאות וכמו שהאר"י תלמידו הגדול בנפח"ח ואין להאר"י, והראיות שהביאו מפסוקים אין בהם כדי לדחות דברים מפורשים שיצאו מפי רז"ל, אם כי יש מקום לעיין בטעם הדבר.

דבר נוסף הוא היחס האוהד ללאומיות, ועי' היטב בקובץ מאמרים להגרא"ו ז"ל ואכמ"ל בדברים פשוטים.

עוד נשתרבו שם ביטויים צורמים, רבים מהם בנוסח "משכילי" כמו הלעג ל"גלותיות" או לדוברי שפת האידיש (ופלא מדוע לא עוררו על טהרה לשון הקדש בלשון שיש"י ז"ל), ומהם בנוסח אוילי כמו הצורך לטבוח בערבים ושפיכת קיתונות בוז על המנסים לשכך את זעם המרצחים וכהנה רבות.

ועל כל גישת תלמידי הגר"א ברעיון ה"אתחלתא" יש לפקפק הרבה שלא מפי הגר"א יצאו הדברים ויש לכך סימוכין, אך זה נדון בפני עצמו.

והגישה ה"עצמאית" להבנת המקראות וה"השקפה" ע"י כל בלבלר וצורב, חכם ככל שיהיה, הרי היא מסוכנת לאין ערוך, וכמדומה שמכיון שניכר שהאמת אהובה עליכם תודו על האמת, ואיזהו חכם הרואה את הנולד.

ראיתי תועלת בהעלאת הדברים על הכתב והנני, מוכן לרון בע"פ ככל שתחפצו.

ואסיים בברכת כהן הדיוט שתזכו להמשך בעבודת הקדש ולעשות רצונו ית' ביתר שאת ויתר עז.

מוקירכם,
שלמה יהודה אהרונוסון, בני ברק

□ □ □

לכבוד הרב אהרונוסון השלום והברכה,

יישר כח ששם עינו על העלון, והאיר והעיר בביקורתו, ושלא כדרך המתלהמים. וודאי צדקו דבריו, ששיבוש בדעות אצל בני תורה הוא חמור ביותר, ומשום כך יצא העלון לאור עולם.

א. כמדומני שמעולם לא נטען בעלון שא"י יותר חשובה מהתורה, ואדרבה - פסוק מפורש הוא בתהלים "ויתן להם ארצות גויים בעבור ישמרו חוקיו", כל מה שנטען הוא

בחז"ל בפרק לא יחפור ובכ"מ, הגלותיות עניינה לתפוס את התורה כמנותקת מעם ומדינה, ושאיינה אלא "צו לצו קו לקו זעיר שם זעיר שם", כאשר מאידך דעת תוה"ק שהתורה צריך שיהיה לה עם ומדינה שהיא המנהלת את חייו לכל הפחות כחוקה מדינית, ולא אך כאוסף הלכות.

נקודה נוספת יש בגלותיות' שחשוב לעלון לתקוף, והיא שישנם כאלו שמרגישים שהם מסכנים וחלשים ואין להם מה לעשות, שזו באמת חשיבה "גלותית" הנובעת מהזמנים בגלות שאכן לא היה בידינו כת, ולמעשה בזמננו הקב"ה נתן כח גדול לעם ישראל ובכח זה כבש את א"י והעמיד כאן מדינה שלא הייתה כמותה מזמן שלמה המלך [כמובן שהעיקר חסר מן המדינה, אמנם כבר ניבא ע"ז יחזקאל הנביא בפרק ל"ז, שתחיית ישראל תחיל מן הגוף ורק אח"כ תיכנס הנשמה בגוף, וזה מוטל עלינו]. ומכאן נקח ראייה לעצמנו, שעתה הדברים תלויים בנו, שנשיב לכאן את שכינת עוזו ויתברך, והדעה שאנו מסכנים וחלשים - מלבד שהיא חינוך לשקר - היא גורמת לכך שאכן אנו חרדים לא נחליף חושים להפוך את המדינה ליהודית, כאשר לו היינו מודעים לזה שחפץ בנו ה' וכבר הביאנו לארצנו, והוא חושב עלינו מחשבות לטובה ולא לרעה, היינו יכולים לעשות רבות בנושאים הללו [אוסף, שבנושאים רבים אין אנו מתנהגים כאן כאילו אנו אכן חלשים ובגלות, כשרק שומעים את הנוסח 'מגיע לי' המתלהם של הח"כים והעיתונים, אזי רואים בעליל שהם לא מרגישים בגלות, וכן כאשר רואים את העזות דקדושה להלחם על חילול שבת וחילולי קברים ושאר תועבות, מה שאין מעלים בדעתם כלל בחזו"ל, אף כנגד החילונים שם, זה מבטא היטב את התחושה שאנו 'בבית', וכפי שאמר הגר"ז לר"ע בלוי ז"ל, ורק כאשר אנו דנים באמת על לקחת אחריות על מה שקורה כאן ולנסות להחזיר את הדברים למצב הנכון, שבות ומתערבבות ההשקפות המעוותות שאנחנו בגלות, ואכמ"ל].

ד. בענין מה שכתב מדוע לא התקפנו את שיבושי בן-יהודה, פשוט מאוד, משום שאין לנו עם זה שום בעיה, מדרך השפה להשתנות, וכשם שנכנסו למשנה מילים רבות שאין בתנ"ך כגון 'אור' 'אמצע' 'כדאי' 'אכסדרה' ומרפסת', ופעמים רבות השתמשו במילים במשמעות אחרת מזו שבתנ"ך כגון 'עולם', וכן הראשונים הוסיפו מילים שנכנסו ממש לתוך לה"ק כגון 'מרכז', ואינני חושב שיש ענין לטהר את לה"ק מכל הוספותיהם, כן אין ענין לטהר את לה"ק מהוספותיו של בן-יהודה שהתקבלו בעם ישראל, וזו השפה החיה בה הם מדברים מצעיר הדרדקים עד מרנן ורבנן ותלמידיהו, וכל זה אינו נוגע להיותו של בן-יהודה פורק עול. ואך לקטנות ייחשב העסק בזה.

ה. בענין ה"התלהמות" שצריך לטבוח בערבים וכו', אינני יודע בדיוק למה אתה מתכוון מהחומר שנכתב, אך בטרם תקרא לכך "עיוות השקפתי חמור", יש לבאר דברי רבותינו בש"ס ופוסקים, כיצד אמרו "גדולה נקמה" ועוד משפטים מהסוג הזה [לא אהיה נועז עד כדי להציע לך לפתוח תנ"ך ח"ו], ויש להסביר מדוע באמת לא נכון לנהוג כפי שנהג דוד שטבח באויביו? ואף אם תמאן לקבל את דברי חז"ל כפשטם, ואנו מוכנים לרון כמו בכל נושא כדרכה

המשך בעמוד הבא

שמטרת התורה אינה ענין נפרד מא"י ועיקר ענין קיום התורה הוא בא"י, וכמ"ש בספרי, שבחו"ל אי"ז אלא ציונים, והביאוהו רמב"ן ורש"י. ועל כן נטען שצריכים בני התורה להכיר במעלת א"י שאינה ענין אך לחלקת אדמה, אלא לעצם תורתנו הקדושה שיכולה להיות במצב המחויב לגמרי ולא רק כציונים ותמרורים. וראה בענין זה את מאמרו של הרב בנימין הלוי בגליון זה.

ב. לגבי היחס ללאומיות בפשוטו אנו חולקים עליך לגמרי, אם כי יש להבדיל בין לאומיות חילונית ללאומיות על-פי תורה, ויתכן שאין בינינו פלוגתא. ודאי הוא, שאלה הרואים ערך בעצם לאומיותו של עם ישראל ללא קיום תורה ומצוות טועים לגמרי, ועל לאומיות זו צווח הנביא הושע "ריבו באמכם ריבו כי היא לא אשתי ואנכי לא אשה ותסר זנוניה מפניה ונאפוניה מבין שדיה", אמנם יש לאומיות שעניינה ההבנה שאין התורה עיקרה בענייניו של יחיד, אלא בעם ה' כולו, ולכן נתנה התורה לעם ולא ליחידים, ולכן כאשר העם הוא שומר תורה [או קבוצה ממנו, לגבי קבוצה זו] כל טיפוח ועידוד וחזוק של רגש זה של עם ישראל בארצו בכל תיקוניו וענייניו, הם עבודת קודש ממש, ולאומיות מתוקנת זה המושג של כנסת ישראל בטהרתו שעליו דברו הנביאים וחז"ל והמקובלים.

ג. לא זכור לי שהיו בעלון דברי לעג על גלותיות וודאי לא בנוסח משכילי, אם כי העלון בהחלט שם לו למטרה לעקור את הגלותיות. "גלותיות" הינה ההבנה שעיקר עניינה של התורה הוא רק בהעצמת נפש האדם בקרבתו לאלקיו, ללא שימת דגש על תיקון הארץ, אמנם עיקר ענין התורה וההלכה הוא שדבר ה' יהיה 'מקורקע' כאן בעולם, והיינו שיהיה משויך לכל פרט במציאות הגשמית, ושתהיה דעת תורה ברורה על מה צריך להיות סדר הכלכלה במדינת התורה הקדושה, ומה דעת תורה בענין נטילת המיסים וחלוקתם, ומה הוא המוסר שצריכים לנהוג במלחמות עם אויבי ה' ואויבי ישראל, ועוד כהנה וכהנה שאלות רבות הנובעות, מתוך האמונה שתורתנו צריכה לנהל ולהנהיג את כל ענייני הארץ מחוקי התחבורה עד חוקי המלחמה, ומחוקי הרווחה עד סדרי היופי האסטטי של העיר [וכפי שמצאנו בזה דינים

בתורה נמצאת כמה פעמים אזרה על איבוד עבודה זרה מארצנו - בספר הברית שבפרשת משפטים ובפרשת כי תשא, ואח"כ בספר הדברים בפרשת ואתחנן ובפרשת ראה. ובכולם לשון המצוה מורה שנצטוונו לאבד כל עבודה זרה בכל מקום שאנחנו כובשים, ושלא נלמד ממעשיהם לעבוד עבודה זרה.

אף שהרבה דברים הנכתבים בהמשך אינם נוגעים למעשה בזמן שאין יד ישראל תקיפה, מ"מ יש לנו לברר הדברים מכמה טעמים, 1. כיון שדינים רבים נוגעים למעשה גם עתה, 2. מדין דרישת ציון, דבעיא דרישה, 3. מכיון שפעמים שומעים אנשים שמצטערים על פגיעה בבתי עבודה זרה כגון החרבת בתי ע"ז בעיר תרמוד, שכתבו ע"ז גם בעיתונות ה"חרדית" בלשון צער על איבוד עתיקות, וכן כשנשרפת כנסיה ולחילופין מסגד, לפעמים יש לשונות מחאה כנ"ל, ודברים אלו יוצאים מפיות אנשים שמצוה זו אינה חשובה בעיניהם ואינם יודעים שמצד הסדר הראוי היינו מצווים על זה גם עתה. [ראיתי בשו"ת דברי יציב להרב מצאנו-קלויזנבורג אור"ח סי' צ' שכשנשרף המסגד בהר הבית שמח שמחה גדולה ושכן ראוי לכ"א לעשות, והוא מוחה שם בכל מי שנצטער בעניין, עיי"ש].

אמרה תורה (דברים י"ג) - "אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים אשר אתם ירשים אתם את אלהיהם על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת כל עץ רענן. ונתצתם את מזבחיהם ושבחתם את מצבתם ואשריהם תשרפון באש ופסילי אלהיהם תגדעון ואבדתם את שמם מן המקום ההוא."

על סדר ביעור עבודה זרה אמרו (פגלי ע"ז פק ג' מ"ח - מ"ו) - "אמר רבי יהושע בן לוי גידועי עבודה זרה קודמין לכיבוש ארץ ישראל, כיבוש ארץ ישראל קודם לביעור עבודה זרה..." עיי"ש שלמדו מהפסוקים שני דרכי ביעור בע"ז - הראשון לשבור ולנתץ, והשני לשרש אחריו שלא יהיה זכר לעבודה זרה.

וכתב הרמב"ם פ"ז מהלכות ע"ז הלכה א' - "מצות עשה היא לאבד עבודה זרה ומשמשיה וכל הנעשה בשבילה שנאמר אבד תאבדון את כל המקומות ונאמר כי אם כה תעשו להם וגו', ובארץ ישראל מצוה לרדוף אחריה עד שנאבד אותה מכל ארצנו, אבל בחוץ לארץ אין אנו מצווין לרדוף אחריה אלא כל מקום שנכבש אותו נאבד כל עבודה זרה שבו, שנאמר ואבדתם את שמם מן המקום ההוא, בארץ ישראל אתה מצווה לרדוף אחריה ואי אתה מצווה לרדוף אחריה בחוץ לארץ."

כבשנו יש לבער, וא"כ ע"כ אין ידינו תקיפה שם, אבל לפי החינוך, וכן נראה חילוקו של הגר"א, אם אין ידינו תקיפה, אין דין לרדוף אחריה אלא כ"כ באה לידו.

וראיתי בספר אחד [ויאל משה מאמר ג' שבועות אות צ' והלאה, וע"ע בספרו על הגאולה ועל התמורה אות נ"ה] שהעתיק לשון הרמב"ם וע"כ התקיף את כל כיבושי המדינה במלחמות הקמתה עד שכתב, שהכובש ולא מחריב בתי עבודה זרה כאלו עובד עבודה זרה. והנראה מדבריו, שאף כשאין ידינו תקיפה ואף כשלא כבשנו, אם הוא בארץ ישראל חייבים לאבד ולשרוף כל בתי עבודה זרה, ויש למסור ע"ז את הנפש עיי"ש בכל אריכות דבריו, אמנם מ"ש שצריך למסור את הנפש וכאלו עובד עבודה זרה לכאורה נסמך על הסוגיא בסנהדרין (ג) שנביא שמבטל מצוות 'ונתצתם' הוא נביא שהדיח, ועל פי זה ס"ל שבכל העניינים הוא עבודה זרה, וכן לגבי מסירות נפש אמרו שגם על אביזריהו דע"ז צריך למסור את הנפש.

אמנם לפי דברי החינוך הנ"ל י"ל, שאם אין ידינו תקיפה אין חיוב כלל, והיה מי שהעיר עוד ע"פ דברי האדר"ן (נפסח ג' פק ל"ב) "הוא היה אומר אל תסתור במותייהם שלא תבנם בידך אל תסתיר של לבנים שלא יאמרו לך בא ועשם של אבנים", וכעין זה במדרש תנאים מכילתא "אבד תאבדון וכו' אחר ירושה וישיבה הכתוב מדבר אתה אומר אחר ירושה וישיבה הכתוב מדבר או אינו מדבר אלא מביאתך לארץ ולהלך ת"ל וירשתם אותה וישבתם בה ושמרתם וגו' אבד תאבדון אחר ירושה וגו' מיכן היה ר' יוחנן בן זכאי אומר אל תבהל לסתור במוות גוים שלא תבנה בידך שלא תסתור של לבנים ויאמרו לך עשם של אבנים של אבנים ויאמרו לך עשם של עץ" ומכיון שאם יהרסו בתיהם יבנום מחדש וכמו שראינו רחמנא ליצלך לאחר שריפת הכנסייה בצפון וכיון שאין תועלת בכך, אין מצוות הביעור אלא כ"כ ידינו תקיפה שלא יבנו בשנית.

להלכה נראה, שמה שהגיע לידו ודאי חייב לבער ואפילו בחו"ל, וע"כ הכובש כיבוש גמור מצווה לבער בכל מקום, ובארץ ישראל הוא חיוב בשעת כיבוש להרוס, ואחר סיום הכיבוש לבער ביעור גמור, והיכן שלא כבשו בארץ ישראל אם יכול לבער ולא יבנו מחדש להרמב"ם מצווה לבער ולהחניף אין חיוב בזה, ואם הכיבוש לא היה כיבוש גמור וא"כ יבנו מחדש לכאורה יש מקום לומר שאפילו להרמב"ם אין מצוה בזה, אבל להחניף ודאי אין חיוב, וצ"ע. ■

והנה בגמ' קדושין (דף ל"ו) על הפסוק 'אבד תאבדון' אמרו שהיא מצוה שאינה תלויה בארץ, וא"כ משמע שמצוות הביעור נוהגת בכל העולם, ועיי"ש בריטב"א שהביא מהרמב"ן שהקשה על זה, שהרי ביעור ע"ז ודאי אינו אלא בארץ. ותיריך, דסוגיין מיירי לגבי איסור במה עיי"ש, ויש שתירצו דמיירי לאבד ע"ז כשימצא, מ"מ הבינו כולם שיש שינוי בין א"י

לחול"ל בדין ביעור ע"ז.

והנה לשון הטור סי' קמ"ו, וכ"כ הש"ע שם - "מצוה על כל המוצא אליל שיבערנה ויאבדנה", ונראה שכיון שהיה בחו"ל לא כתב לאסור יותר מזה, ובביאור הגר"א (ס"ט ס"ק כ') כתב בביאור החילוק ע"פ הסמ"ג, שבא"י אפילו היכן שלא כבשנו חייב לבער אותה מכל ארצנו, אבל בחו"ל דוקא במקום שכבשנו, וכן נראה לשון הרמב"ם הנ"ל. אבל הגר"א עצמו כתב, שבחו"ל רק מה שהגיע לידו חייב לבער וכלשון הטור הנ"ל, ובא"י יש לאבדו מכל המקום ולרדוף אחריה עיי"ש.

וע"פ דברי הגר"א האלו מוכן מ"ש בחינוך (מ"ה ט"ו) "ונוהגת בזכרים ונקבות, בכל מקום ובכל זמן, שמצוה עלינו לאבד שם עבודה זרה **אם יש כח בידינו**, אבל אין אנו חייבין לרדוף אחריהם לאבדה אלא בארץ ישראל בזמן שידינו תקיפה על עובדיה. ועובר על זה ולא איבדה כל זמן שיש סיפק בידו, ביטל עשה זה."

ולכאורה לפי הסמ"ג ולשון הרמב"ם הנ"ל אין מקום לחילוק זה, אלא אפילו היכן שלא

המשך שו"ת דרישת ציון

2. אכן הגישה העצמאית מסוכנת, אך לאין ערוך ממנה מסוכנת הגישה העדרית, ואם בעיתונות הרשמית יכול כל לבלר לכתוב את דעתו האוילית ללא כל ביקורת רצינית, עאכ"כ אנחנו שאיננו נותנים לכל לבלר לכתוב את דעתו אלא כאשר אנו רואים שדבריו מבוססים מפסוקים ודברי חז"ל.

בכבוד ובכרכה, מערכת "קדושת ציון".

אלישיב זצ"ל, מכל מקום יהיה חייב להודות כי עיקרי הדברים שם כבר נכתבו בפירוש ע"י הגר"א בכתבים שהם ודאי שלו, כגון בביאורו לאגדות הש"ס ובביאורו לזוה"ק ולתיקו"ז. וכבר נתבארו הדברים בספר 'אחרית כראשית' של הגאון ר' אריה שפירא בהסכמותיהם של הקנאים הגדולים שאינם חשודים על ציונות פסולה, הלא הם הגרמ"ש שפירא זצ"ל ולהבחל"ח הגר"ש אויערבאך שליט"א.

בחודש שעבר התחלנו לדון בפירוש השבועה הראשונה - 'שלא יעלו בחומה' - שפירשה רש"י שלא יעלו "יחד, ביד חזקה". ופרושו הפשוט הוא שלא יצאו מן הגלות מתוך התחזקות כח ומלחמה. וכך הסבירו בהדיא ר' חיים פלאג'י, המהרש"א, האור שמת, האבני נזר ועוד. מאידך הרב רצה להסביר ברש"י שאף אם יש רשות מן הגויים לעלות לא"י, עדיין שבועה במקומה עומדת ואיסור חמור הוא לעלות. עיין שם מה שכתבנו שקשה בדבריו.

והנה, הרב כאמור רוצה להסביר בגמ' את האיסור של עליה בחומה שהוא אפילו ברשות. ומביא ארבעה עדים לדברי - המהר"ל מפראג, ר' יהונתן אייבשיץ, הרמב"ן והרב יפה קול. ועתה נראה בע"ה את דבריהם בפנים אם אכן כך דבריהם.

דעת המהר"ל מפראג

הנה הרב מרבה להביא את דברי המהר"ל מפראג (נפטר י' אלול ה'תקל"ב) שאומר (לשיטת הרב) שלא די שאף ברשות אסור לצאת מן הגלות, אלא אפילו אם הגויים ירצו שנצא לא"י, ויכופו אותנו לצאת בכל מיני עינויים ומיתה, בכל זאת אסור לנו לצאת ולעבור על השבועות. וז"ל הרב (אות כ'): אחר שהביא את דברי המהר"ל:

"נמלא לפי דבריו שלא די מה שאסור ללכת מן הגלות אף ברשות, אלא אף אם יכופו עליהם נכפיה של מיתה ר"ל, גם אז אסור לעבור על השבועות הללו כמו נכפיה של שמה ר"ל. ונראה ממרוצת דבריו (של המהר"ל) שקוצב צוה גם על השבועה שלא יעלו בחומה"

א"כ, לפי הבנת הרב את המהר"ל יוצא דין מחודש ותמוה, ואסביר זאת בצורה מעשית: עד לפני שלושים שנה היה אסור ליהודי ברית המועצות לעלות לא"י. והנה בשנת תשנ"א נפלה ברית המועצות, נתחלף השלטון, והותר ליהודים לעלות לארץ.

והנה, לפי הבנה זו, לא רק שאסור היה לאותם יהודים לעלות, אלא לו יצויר ששלטונות רוסיה היו כופין על היהודים לצאת ע"י עינויים ואיום על חייהם, היו אותם היהודים ומשפחותיהם מחויבים למסור את עצמם למיתה, ובלבד שלא יצאו מתחת ממשלתם ויעלו לארץ.

לומר דבר זה הוא כל כך זר ומוזר, עד כדי שהרב בעצמו תמה על המהר"ל, וז"ל (אות ל"ג, ל"ד):

ובעיקר הדבר מ"ש המהר"ל שלעצור על אלו השבועות הוא ציהרג ואל יעבור ואף אם יכופו אותם צמיתה של כל מיני עינויים קשים ללכת מן הגלות אסורים ללכת מן הגלות ממש כדין שמה, לרין להצין המקור מהיכן לקח את זה המהר"ל, הלא אסור שבועה אינו ציהרג ואל יעבור, וצכל המורה כולה כמיצ ומי צהם וכו' גם אפילו היה מצוהר כן צמדדש רצה הוא ממה ללאורה אם הוא נגד הלכה מרווחת צש"ס שצכל העצירות אמרינן יעבור ואל ייהרג מן מאותן הג' וכו'

ברם, הרב חתר ליישב דברי המהר"ל, וז"ל (אות ע"ו):

"ומוצנ לפי"ו דעת המהר"ל. לכיון שיצאה מן הגלות קודם הזמן הוי כפירה צמה"ק וצאמונה, לכן אפילו אם עושה זאת ממתת כפיה של הריגה וכו', מכל מקום הוי כשאר עניני כפירה שמתו צמתו צמסור עלמה להריגה".

פירוש: מכיון שיצאה מן הגלות קודם הזמן אפילו ברשות העמים הוי כפירה בתורה, לכן אין דינה כעבירה רגילה שנדון אותה כיעבור ולא ייהרג, אלא דינה ככפירה בתורה הקד' ובאמונה בביאת הגואל, לכן דינה כחמורה שבחמורות. עד כאן באור שיטת המהר"ל אליבא דהרבי מסאטמר.

ובכן, מה אומר ומה אדבר, אע"פ שכבוד הרב חכם כהימן וכלכל, וידו בכל, תמונה איני רואה זולתי קול, כי אחר העיון, לא נמצא כזאת בדברי המהר"ל ולא עלתה על לבו. ובשביל שיוכל הקורא הנלבב להבין את דברי המהר"ל לאשורם, אצטרך להעתיק את דברי המהר"ל במקורם ואתה

הקורא התנער מעפר ואל תתעצל לעיין בדבר, כי שיטת המהר"ל היא אחד היסודות במשנתו של הרב. (החלק המודגש בצבעי המהר"ל הוא החלק שעליו נסב דברי הרב ועליו יסובו דבריו). ונקדים בקיצור את דברי המדרש - שיר השירים רבה ב', ז' - עליו מיוסדים דברי המהר"ל. "השבועתי אתכם בנות ירושלים. במה השביעים? ר' אליעזר אומר, בשמים ובארץ. ר' חנינא אומר, באבות ובמהות. ר' יהודה בר סימון אומר השביעים במילה. ורבנן אמרי השביעים בדורו של שמד". ומסביר המהר"ל את ההבדל בין השיטות. וז"ל בספר נצח ישראל פ' כד:

מה שאמר רבי אלעזר שהשביעים בשמים ובארץ, כלומר שהשביעים בשמים ובארץ, שהם שומרים הסדר אשר השם יתברך סדר אותם, ולא ישנו ולא ימירו את אשר גזר השם יתברך, ואין אחד שיעבור. וכך ישמרו ישראל מה שגזר השם יתברך בגלותם על ישראל. וכמו שאם היו יוצאים שמים וארץ ממה שסדר השם יתברך להם, דבר זה היה הפסד לעולם, וכך אם היו יוצאים ישראל ממה שגזר השם יתברך הגלות, הוא איבוד לישראל, לכך לא ישנו הגזירה. ומה שאמר רבי יהודה בר סימון שהשביעים באבות ובמהות, פירוש כי אין לומר שהשביעים בשמים וארץ, כי השמים והארץ אינם פועלים רק בטבע כמו שבראם השם יתברך, ולכן הם שומרים הסדר. אבל הגלות הוא נגד טבע האדם, וקשה על האדם. ואם לא היה משביעים רק בשמים ובארץ, לא היה שבועה זאת קיימת לסבול קושי הגלות. ולכן אמר שהשביעים באבות ואמהות, שעשו רצונו של מקום אף שהיה קשה עליהם, ונבחנו ונצדפו, ולכן באבות השביעים. ומה שאמר רבי חנינא שהשביעים במילה, דעתו כי אין ראוי שישביעים באבות בלבד, כי בגלות היו שופכים דם שלהם כמים. ולפיכך אמר שהשביעים במילה, שגם במילה שפיכת דם, ולפיכך במילה השביעים.

ומה שאמרו רבנו השביעים בדורו של שמד, כי לא די שהשביעים במילה, כי המילה אינו רק שפיכת דמים בלבד, אבל הגלות היו מייסרין אותו ביסורים משונים וקשים מאוד. ולכן אמר שהשביעים בדורו של שמד, שהיו מסרקין את בשרם במסריקות ברזל, ולכן השביעים בדורו של שמד. ואם תאמר, דורו של שמד עצמן במה השביעים שלא ישנו. ואין זה קשיא, כי פירוש 'בדורו של שמד' היינו במדה שהיה לדורו של שמד, שהיו דביקים בה דורו של שמד, ובאותה מדה השביע אותם שלא ישנו בענין הגלות. כי דורו של שמד, אף על גב שהגיע להם המיתה בגלות, לא היו משנים. ועוד פירוש 'בדורו של שמד', רוצה לומר אף אם יהיו רוצים להמית אותם בעינוי קשה, לא יהיו יוצאים ולא יהיו משנים בזה. וכן הפירוש אצל כל אחד ואחד, ויש להבין זה:

הנה, כל המעיין בלשון המהר"ל לבבו יבין שהפרוש הפשוט בדבריו הוא כך: השביע הקב"ה את עם ישראל שאף אם ייסרו אותם אומות העולם בכל מיני עינויים, בכל זאת אסור לנו לעבור על השבועות. אבל אם אומות העולם משלחים אותנו לא"י ברשות, בזה לא איירי המהר"ל כלל. ואם תרצה לפרש את לשון המהר"ל "לא יהיו יוצאים" - שלא יהיו יוצאים מהגלות אפילו ברשות, זאת מנין לך? ועוד, לשון "לא יהיו יוצאים" מוזכרת בדברי המהר"ל לעיל פעמיים, ושם הכוונה שלא יהיו משנים [כמ"ש לעיל: וכמו שאם היו יוצאים שמים וארץ ממה שסדר השם יתברך להם וכו']. הבט ימין וראה.

והמעניין הוא שהרב עצמו (אות ל"ג) הרגיש בכך, וז"ל: "הגם שאפשר לפרש בדברי המהר"ל שאין כוונתו שהאומות יכופו את ישראל במיתה של כל עינויים קשים כדי לצאת מן הגלות ולעשות להם מלוצה וכו'", ובכל זאת לא נמנע מלהעתיק את דברי המהר"ל לפי פרושו הראשון כמה וכמה פעמים (אות כ', כ"ג, כ"ד, כ"ה, כ"ו, כ"ז, כ"ח), והשתמש בדבריו כיסוד מוסד.

ולסיום הדיון בדברי המהר"ל אביא מש"כ הרב זאב פראנק (פן אחיו של הרב צבי פסק פראנק ז"ל רבה של ירושלים. נפטר חולדות זכ"ח ע"ג על מס' שנת עמ' ס"ד והלאה), ואפילו שכותב דברים קשים, לא אמנע מלכותבן, וז"ל:

ומאי דתלו בוקי סריקי בדברי המהר"ל מפראג צ"ל בספר נצח ישראל

המשך בעמוד הבא

אותנו בכ"ז לא נמרוד בהם, כשם שנגזר עלינו בגזירת שמד לסבול אף כשהורגים אותנו. אבל זאת לא יאמר שום אדם שיש לו מוח בקדקדו, שבאם הגוי מכריח את ישראל שיעזוב את ארצו ושילך לא"י ואם לאו יהרגוהו, שיהרג ואל יעבור, ומי שאומר זאת בשם התורה הוא מזייף ומסלף דברי אלקים חיים ומחלל שם התורה ושם ה', החמדה הגנוזה שהקב"ה משתעשע בה תמיד, ולא רק שעובר על לאו דלא תוסיפו וגו' אלא פשוט מבזה ומחלל התורה רח"ל שתולה בה בוקי סריקי וכו' והאריכות בזה הוא למותר, והמפריעים את הקיבוץ גלויות של אחב"י החרדים לדבר ה' עתידים ליתן את הדין, ואנו בטוחים בעזה"ת כי תתקיים על א"י הקדושה והטהורה הבטחת הנבואה כל כלי יוצר עליך לא יצלח וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיעי זאת נחלת עבדי ה' וצדקתם מאתי נאם ה' (ישעי' נ"ד, י"ז).

סוף פ' כ"ד, ודמה שאמרו שהשביעו בדורו של שמד שר"ל אף אם יהיו רוצים להמית אותם בעיננויים קשים לא יהיו יוצאין ולא יהיו משנים בזה עכ"ל, ופירשו דבריו שנתנו בזה משפט חרוץ של יהרג ואל יעבור שאף אם כופין אותו ע"י מיתה ועיננויים קשים לצאת מן הגלות, החיוב לסבול שלא לצאת, הוא זיוף וסילוף דברי המהר"ל מפראג זצ"ל, והוא יתבע לדין לפני ב"ד של מעלה על אלו שתלו בוקי סריקי בדבריו. כי מתורתו של מרע"ה לא למדנו משפט עקום ודין הבל כזה שאם הגוי מאיים על יהודי שיעזוב ארצו ושילך לא"י כשאפשר לבוא לא"י, ואם לאו יהרגנו, שיהרג ואל יעבור. הוא שטות והבל מתורתו של הס"מ, ובורא רקיעים של שוא ותהו ובהו רח"ל. כמו שכתבו הספרים הק', ומעולם לא התכוין המהר"ל לזה, אלא כל דבריו מכוון שם לענין שלא "נמרוד" באומות, היינו שלא יהא על דרך מרידה שע"ז נצטוינו בשבועה אף כשהוא במקום שהורגים

יהודים יקרים! אם פעילות העלון והאגודה חשובה לכם ואם רצונכם לאפשר את קיום העלון ואת הרחבתו ואת הרחבת פעילות האגודה בכלל, אנא הרימו תרומתכם לעניין ותבורכו מהשמים! הו"ק תתקבל בברכה מיוחדת. על-מנת לתרום, על-מנת להשתתף במערך ההפצה, על-מנת לקיים שיעורים בנושאים הנידונים וכן לכל עניין אחר הקשור לאגודה ולעלון ניתן להשאיר הודעה בטלפון 052-7195368 או ליצור קשר בדוא"ל yyy7@neto.bezeqint.net

אגודת "קדושרת ציון" מברכת את חבר האגודה ומראשי מייסדיה הרב שאול ניר לרגל החלמתו ושחרורו מבית החולים אחר חודשים רבים ששהה בו ואחר שעבר ניתוחים רבים אחר שנורה בידי בני השפחה הארורים בנחלת ה'. אנו מאחלים לו בריאות איתנה ושמחה עם ביתו וכל יוצאי חלציו, ושיזכה להמשיך לשקוד על תלמודו ולזכות את עם ישראל בתורת הגאולה השלמה.

שידוכי בסייעתא דשמיא

שדכנית

(מדריכת כלות) תיעץ ותלווה אתכם לכל אורך הדרך, עד לשבירת הצלחת בשיטה מוכחת ומצליחה 20 ש"ג נעלה אנצ'וא סם הרצה נסיון אכל האוגים

(ליטאים חסידים, ספרדים, דתיים לאומים וכן לפרק ב' ולבעיות גופניות קלות)

לרישום
ניתן להתקשר לטלפון:
052-7167591

משעה 12:00 בצהריים עד 19:00

נ.ב ישנה אפשרות לתפילות בכותל 40 יום ע"י ת"ח

אנו עומדים כעת אחר חג מתן תורתנו, בו קבלנו את התורה שקדמה לעולם לתקע"ד דורות ובשבילה נברא העולם, כמאמר חז"ל - "בראשית" - בעבור התורה שנקראת ראשית. ומקובלנו מרבתינו, שהיה העולם שרוי בפחד, "ארץ יראה" (שנפ"ט) עד ו' בסיוון עקב התנאי שהתנה הקב"ה עם העולם, שאם לא יקבלו ישראל את התורה יחזור העולם לתוהו ובוהו, וכמאמר חז"ל על יום "השישי", ורק אז "שקטה". וכאשר מתבוננים בכל זאת, מתעוררות כמה וכמה פליאות עצומות שיש לעיין ולהעמיק בהן.

אנו מוצאים בתורה, שבבואו של הקב"ה לבחור את עמו ישראל (שנפ"ט) נעצרו נבוא העולם נלאשית - "נשפיל ישראל שנקראו נלאשית") ומחשבתן קדמה לבריאה, נאמר "אתה הוא ה' האלקים אשר בחרת באברהם והוצאתו מאור כשדים ושמת שמו אברהם ומצאת את לבבו נאמן לפניך. וכוות עמו הברית לתת לו את ארץ הכנעני... לתת לזרעו כי צדיק אתה" (נממ"ה ט' / 1 - 10).

הפלא עצום!

וכי זו היא המטרה שבעבורה נבראו שמים וארץ? וכי זוהי המחשבה הקדומה שעלתה ברצונו יתברך, לתת מקום גאוגרפי תחום בגבול לקיום מטרת בריאת העולם, ועוד בכריתת ברית? הרי היינו מצפים שהקב"ה יאמר לאברהם אבינו "לך לך מארץ, מקום של ע"ז בה לא מאפשרים את מטרת הבריאה, לא משנה לאן, אלא העיקר למקום בו תוכל להתקיים המטרה המקורית, ושם אעשך לגוי גדול שיקבלו את התורה ומצוותיה", ועל זה תכרת הברית! ופה נאמר, שבחירת אברהם הייתה ע"מ לכרות ברית על הארץ? אתמהא!

ועוד, שבכל ההבטחות לאבות הקדושים לא מצינו שום רמז (בדל"ה לא נפשטי המקלות) על המטרה הגדולה של קבלת תרי"ג מצוות ולימוד התורה, אלא כל ההבטחות נאמרו על ארץ גיאוגרפית במקום מוגדר דווקא.

לאברהם נאמר: "לזרעך נתתי את הארץ הזאת" (נלאשית ט"ו, י"ב); "כי את כל הארץ אשר אתה רואה לך אתננה ולזרעך" (שס"ג, ט"ו); "אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים לתת לך את הארץ הזאת לרשתה!" (ט"ו, ז) [וכי זו היא המטרה כולה של בחירת אע"ה? לתת לו את הארץ לרשתה?]; "לזרעך נתתי את הארץ הזאת מנהר מצרים עד הנהר הגדול נהר פרת..." (שס ט"ו, י"ב); "ונתתי לך ולזרעך אחריו... את ארץ כנען לאחוזת עולם והייתי להם לאלוקים" (שס י"ו, ט) [שני הדברים כנראה קשורים זה בזה - היותנו בארץ כנען עם היותו לנו לאלוקים, ונשאלת השאלה מדוע זה קשור, וכי אינו יכול להיות לנו לאלוקים ללא נתינת ארץ כנען דווקא?].

ליצחק נאמר: "לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל" (שס כ"ו, ג).

ויצחק מברך את יעקב בצאתו לחרן - "ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתן לרשתך את ארץ מגוריך אשר נתן אלוקים לאברהם" (שס

כ"ט, ד), והוא פלא! בשעה זו שיוורד יעקב לגלות לעשרות שנים, הרי היינו חושבים שצוואת אביו תהיה על קיום השליחות והמטרה עבורה נברא העולם שהיא התורה!

ליעקב נאמר: "הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך... ופרצת ימה וקדמה צפונה ונגבה" (שס כ"ט, י"ג - י"ד). ושוב מזדקרת השאלה, מדוע אין אפילו רמז על

המטרה העיקרית לשליחותו של יעקב אבינו בעולם?

הפלא הולך וגדל בחומש שמות.

מתוך השפל של "ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו ותעל שוועתם אל האלוקים" (שמות ז', כ"ג), הקב"ה מתגלה למשה רבינו - "ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים וארד להצילו מיד מצרים ולהעלותו אל ארץ טובה ורחבה אל ארץ זבת חלב ודבש אל מקום הכנעני..." (שס ג', 1 - 2), ובהמשך - "פקד פקדתי אתכם ואת העשוי לכם במצרים ואמר אעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ זבת חלב ודבש אל ארץ הכנעני..." (שס ג', ט"ז - י"ז). ותמה נתמה, מדוע לא מוזכרת כלל התכלית העיקרית מיציאת מצרים שהיא קבלת התורה!?! (ואפילו מה שהזכיר "בצויליך את העם ממגרים שעמיו את האלוקים על ההר הזה" (שס ג', י"ג), נאמר לא בהקשר של תכלית היציאה, אלא כזכות שבגללה יצאו, כדברי רש"י, או כסימן שישמעו בקול משה רבינו להכנס לארץ כדברי הרמב"ן).

הפלא ממשיך בחטא המרגלים.

בחטא זה לא היה ענין ע"ז כחטא העגל ולא ג"ע כמו בשיטים, ולא מובן על מה חרי האף הגדול הזה עד שהקב"ה לא מחל על זה כמו בעגל שהקב"ה ניחם על הרעה אשר ביקש לעשות, עד שכבר אז נגזר החורבן ונקבעה להם כביה לדורות - "וישא ידו להם להפיל אותם במדבר. ולהפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות" (מהיליס ק"ו, כ"ו - כ"ז, ועיין רמב"ן שס).

בספר דברים לכל אורכו נאמר שוב ושוב אין ספור פעמים שכל מטרת התורה היא

דווקא ע"מ לקיימה בא"י -

"ועתה ישראל שמע אל החוקים והמשפטים אשר אנכי מלמד אתכם לעשות למען תחיו ובאתם וירשתם את הארץ" (דנ"ה ד', ב).

"ראה לימדתי אתכם חוקים ומשפטים... לעשות כן בקרב הארץ אשר אתם באים שמה לרשתה" (שס ד', ה).

"ואותי ציווה ה' ללמד אתכם חוקים ומשפטים בארץ אשר אתם עוברים שמה לרשתה" (שס ד', ז).

"ושמרת את חוקיו ואת מצוותיו אשר אנכי מצווך היום אשר יטב לך ולבניך ולמען תאריך ימים על האדמה אשר ה' אלקיך נותן לך כל הימים" (שס ד', ט).

"ואתה פה עמוד עמדי ואדברה אליך את כל המצווה והחוקים והמשפטים אשר תלמדם ועשו בארץ אשר אנכי נותן להם לרשתה" (שס ה', ט).

"וזאת המצווה החוקים והמשפטים אשר צווה ה' אלקיכם ללמד אתכם לעשות בארץ אשר אתם עוברים שמה לרשתה" (שס ו', ב).

"ושמעת ישראל ושמרת לעשות אשר ייטב לך ואשר תרבונו מאד כאשר דבר ה' אלקי אבותיך לך ארץ זבת חלב ודבש" (שס ו', ג).

ועוד פעמים רבות אין מספר בספר דברים שנאמר לדור נכנסי הארץ.

הפלא שוב עולה ונועק. הרי התורה עומדת בפני עצמה, ועכ"פ לימוד התורה עומד בפני עצמו, וחלק נכבד מקיומה בפועל נוהג בין בארץ ובין בחו"ל, ומדוע כל כך מודגש חזור והדגש אין ספור פעמים שעיקר מטרת התורה היא בא"י דווקא?

ומה היה כ"כ רע בבבל, שם פרחת התורה שבע"פ וחברו רבינא ורב אשי את התלמוד, שהוא יסוד חיינו ורוח אפינו?

ומדוע בכל תפילותינו כ"כ מבקשים על חזרה לא"י וירושלים, בתפילת י"ח מתוך י"ח הברכות לפחות ארבע נאמרות על חזרה לא"י, תפילת מוסף כולה נאמרת על חזרה לא"י ולמקדש, בברכת יוצר "אור חדש על ציון תאיר", באהבה רבה "והביאנו לשלום מארבע כנפות הארץ...". כבר בפתיחת שחרית - "זכרו לעולם בריתו דבר צוה לאלף דור אשר כרת את אברהם ושבועתו ליצחק ויעמידה ליעקב לחוק לישראל ברית עולם לך אתן את ארץ כנען חבל נחלתכם" (דנ"ה ימ"ס ב' ט"ז, ט"ז - י"ט), כל האריכות בשני ובחמישי וכו' וכו'.

וודאי יודע אני שיאמרו, וכי מה בכלל השאלה - הרי את רב המצוות ניתן לקיים רק בא"י ועל זה מבקשים, אבל היא גופא קשיא - על מה ולמה תלה נותן התורה את אפשרות קיום התורה דווקא בא"י?

וכי לא מספיק היה לתת לבני אברהם יצחק ויעקב שיגורו בכל מקום בעולם ויובטחו כל הבטחות התורה על ישיבה בשלום ומתוך הרווחה, בריאות ובנים בכל מקומות מושבותם,

כמאמר חז"ל על "כל קדושי בידך" ... "גם כי יתנו בגויים עתה אקבצם" (צ"ב פ').

ומדוע היה צריך משה רבינו להרעיש העולם בתקט"ו תפילות כדי להכנס לארץ?

ובכלל, הרי העולם נברא כדי שיעסקו בתורה, ומדוע, אם כן, חלקים גדולים בתורה עוסקים בעבודת האדמה וחקלאות, הרי ת"ח לא עוסקים בזה ולא יעסקו בזה, לא בשביעית ולא בכלאיים ולא בפאה (והאמת - גם לא בנמסרה, ומה ש"ך נהס טעון ונטען ושיקיות פועלים וכו' וכו').

ומדוע רוב ברכותיו של משה רבינו לפני מותו (וכן של יעקב אבינו) לא היו על לימוד התורה אלא על הצלחת הישיבה בא"י, ליוסף "מבורכת ה' ארצו מטל השמים...", לזבולון "שפע ימים ינקו ושפוני טמוני חול", לגד "ברוך מרחיב גד", לרן "רן גור אריה יזנק מן הבשן", לנפתלי "שבע רצון ומלא ברכת ה' ים ודרום ירשה", לאשר "טובל בשמן רגלו ברזל ונחושת מנעליך", היכן הברכה על עיקר בריאתם וענינם לעסוק בתורה?

ונסיים בעוד שאלה אחרונה, בדבריו האחרונים של הקב"ה למשה רבינו, בהם הוא עובר על כל ההיסטוריה עד היום האחרון, מה היינו חושבים שיאמר למקבל ומוסר התורה תכלית הבריאה? מן הסתם דברים שקשורים לתיקון השלם ולתכלית הבריאה.

ומה הוא מראה לו? כיצד מצליחים בני"ה להסתדר בארץ ישראל!

"ויראהו ה' את כל הארץ את הגלעד עד דן ואת כל נפתלי ואת ארץ אפרים ומנשה ואת כל ארץ יהודה עד הים האחרון ואת הנגב ואת הכיכר בקעת יריחו עיר התמרים עד צוער. ויאמר ה' אליו זאת הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב הראתיך בעיניך" (דברים ל"ד, ט' - ז').

זה הדבר החשוב ביותר בעת כזו?

ברור לי, שעל כל שאלה מהשאלות הללו ישנן תשובות פשוטות ומניחות את הדעת. אך באותה מידה ברור לי גם, שישנה כאן תשובה אחת ברורה ונחרצת לכל הפליאות והשאלות, ונענה אותה במשל.

משל לאדם שהיה לו הון רב וכל מחמדיו עולם, אלא שהיה יושב לעצמו במקומו, ועלה ברצונו להיות מלך. ומלך היינו שיש לו ממלכה ועם, וע"י שיהיה מלך על ממלכה ועם ויקבלו מלכותו וגזרותיו יתגדל כבודו עד קצוי ארץ ויפורסם שמו למרחוק.

ובחר לו ארץ טובה ורחבה בה תתקיים ממלכתו ובחר לו עם שפדה אותם מבית עבדים שיהיו קנויים לו ומחויבים לו מחמת זה שהוציאם מבית עבדים. ונתן להם תר"ג חוקים והוראות שיקיימו וע"י זה יתגלה כבודו, ורוב החוקים יכולים להתקיים למעשה רק בתוך ממלכתו (וע"י, קדשים וטפירות, חלק גדול ממועד ומלך גדול ממו"מ שניך סמוך), שהרי עלה ברצונו שעמו יקיימו גזרותיו דווקא בממלכתו שמשם יתפרסם כבודו. ובחר לו עיר בירה ושם בנה מקום לעבדו ובית לשכנו וחדר שכינתו הפרטית בתוך אותו הבית. וכרת ברית עם עמו שהוציאם מבית עבדים שהיותם גרים בממלכתו תלוי בשמירת החוקים, ואם יעברו עליהם יגורשו לזמן קצוב מהממלכה. אמנם גם שם יהיו מחויבים בשמירת החוקים [אותם שלא שייכים לממלכה דווקא] אבל לא ששם עיקר ענינם, אלא רק כדי שלא ישכחו אותם כשיחזרו (כמ"ו).

ואכן לדאבון לב, המה עברו ברית וגלו מהממלכה ובטלה [זמנית] מטרת הקמת הממלכה, הגם שגם בגלות שמרו החוקים ולמדו אותם, אבל לא זו עיקר המטרה כנ"ל,

והייתה הממלכה שוממה שנים רבות ולא נתן המלך לאף אומה אחרת להתבסס בממלכתו עד ישובו בני עמו חזרה.

והנה הסתיו עבר הגשם חלף הלך לו, הניצנים נראו בארץ וקול התור נשמע בממלכה, ופקד המלך את עמו ונתן שוב אפשרות לשוב לממלכה, דבר שלא היה ניתן זה דורות רבים מבחינה טכנית, לא הייתה פרנסה, לא הייתה אפשרות לקיום החוקים, הייתה סכנת דרכים ואויבים, לא היה מקום לחינוך ילדים, ולפתע הכל השתנה. יש פרנסה, הארץ השוממה והריה שוב נותנים פריה לבניה, התורה פורחת, קיום החוקים אפשרי לחלוטין, אין סכנת דרכים ואין עוד סיבה לבני העם להשאר בגלות.

ומה גדול השבר ומה רב הכאב אם יהיו מבני עמו של המלך, שמרוב שנים וגלות ישכחו את המטרה הראשונה ולא יבינו את גודל האפשרות, ויחשבו בליבם שגם במקומות מושבותם בגולה יוכלו להמשיך בחייהם. ויחשבו, שהרי הם שומרים גם שם על חוקי המלך ולומדים את דבריו, ואם ירצה המלך יבוא ויקחם על כנפי נשרים ויחזירם לממלכתו. (עיין מדרש שיר השירים על הפסוק "דודי שלם ידו מהפוך" (ה', ז'), וז"ל: וכי מה דרכו של חור זה לגדל שקצים? אלא כך אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע כל ניסים הללו שעשית לי ע"י כורש, לא היה מוטב לעשותן לי ע"י דניאל ועל ידי אדם צדיק? אעפ"כ "מעיי המו עליו" ע"כ.) ואותם אנשים לא ירגישו, שעליהם מוטלת החובה לחזור לממלכה כדי לחדש את הברית והמטרה הראשונה עבורה הקים המלך את ממלכתו ובחר בעמו.

והנמשל מובן מאליו, תן לחכם ויוסף לקח.

"השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם." ■

המשך מעשה שהיה

לזרא היה בעיניה ויכוח מזור אותו שמעה בשיחת יושבי קרנות והילדים חסרי הדעת, בו היו דנים, האם עיקר רצונה של תמר הינו חזרתה לבית בעלה להיותה עמו, או שמא עיקר מאווייה הינם קריאת הוראות ההתנהגות וקיומם. לשחוק וללעג היו הדברים בעיניה, שהרי הכל אחד הוא. אין טעם לה בשובה לבית בעלה ללא ידיעת ההתנהגות הנכונה עמו וקיומה. ומנגד, כל תקוותה בקריאתם ובקיומם היא לחדש ימיה כקדם בשובה אליו כאשר בתחילה, וקריאתה בהם אינה מהווה אלא בבואה לזכרונו בהיותו עמה בביתו בעבר והכנתה להיותה ראוייה לחיות עמו יחדיו בעתיד.

יושבת היא בביתם אשר מימי קדם, משתוקקת על בעלה, מתרפקת על דודה, מזכרת אהבת נעורים אליו ומודה על פשעה. אף דודה צר לו בצרתה ומזכיר חסדי נעוריה ונוי יופיה וכשרון פעליה בהם נקשר עמה באהבה עזה, כי לא מלבו ענה ולא שילוחיה שילוחין כי עוד היא אשתו והוא אישה והוא עתיד לשוב אליה. ■

דלתו. ולא עוד, אלא שאין דלתו פתוחה אלא בפניה, ואות הוא לה כי עומד הוא לשוב להיות עמה. אך בוכה היתה בכליון עיניה ובהמתנתה לשוב בעלה להיות גם הוא עמה בבית.

אף שמחת חזרתה לביתו אינה שלמה, ויגון תמידי מתערב בלבבה בעת ראותה כי בהיות הבית בשממונו באו ליסטים משכונתם וספחו לעצמם את יחידת ההורים המפוארת שבביתם מימי קדם. עומדת היא וממתנת בהשבת נחלתה בשלמותה, אך תקוותה שלמה בלבבה. סמוך לבה בכוחו הרב ורוב יכולותיו של בעלה, כי ודאי יחלץ גזלתם מפייהם להשיב להם ביתם להיותם יחד ביחידת ההורים הבנויה להם לבדם ואין איש עמהם.

ושוב הייתה מפיגה געגועיה וזוכרתו ע"י מכתביו, כשהיא משננת אותם בחיבה, שומעת הרצאותיו ולומדת נימוסי ההנהגות הראויות לה כאשר ר' שלום ובת למשפחת אברמוביץ, והמעשים הראויים לה לשמירת שלום ביתה ולספק צרכי בעלה לפי כבודו.

עיניה לחוץ, כשאט אט אינה ממלאה תפקידה כעקרת בית כראוי, מקשטא ליה תכא ומהדרה ליה גבא, ונעשית כאשר רעה בכל דרכיה, כשמבקשת היא את חינה בעיני בעלים זרים שונים ומשונים. ניסיונותיו של ר' שלום להחזירה למוטב בשיחות וע"י שליחים ומכתבים לא עלו יפה, עד שביום מן הימים גמלה בלבו ההחלטה לשלחה מביתו עד השבתה למוטב.

גם בהיותה מחוץ לביתו ממשיך ר' שלום לדאוג לרעייתו בכל דרך ע"י שליחים נאמנים העוקבים אחרי פעולותיה ומספקים את צרכיה. ר' שלום אינו שוכח לרגע את אהבת נעוריו ומתעניין כל העת בתחושותיה של רעייתו כלפיו, כשהוא שמח בגילויי חיבה מצידה ומתעצב בהתנכרותה.

למרות שילוחיה מביתו, לא שילחה ר' שלום ריקם, ר' שלום צייד את רעייתו במכתבים ובהרצאות מוקלטות, מהן תלמד כיצד לחיות עמו בשלום לכשתשוב לביתו, איך ראוי להתנהג כיאה וכיאות למשפחת דרברמדיגר וכראוי לבת למשפחת אברמוביץ'. במכתבים אלו כתב ר' שלום מתמצית נפשו, ובקריאתם תדבק מחשבת תמר בבעלה כאשר הייתה באומנה אתו.

תקופות ממושכות מהרהרת תמר הרהורים נוגים על בית בעלה, געוגיעה גוברים לשוב ולחיות עמו בביתו, או אז נוטלת היא את המכתבים כדי שלא ישתכחו ממנה נימוסי בית אביה ובית בעלה. במכתבים אלו מפגינה היא את געוגיעה, בקוראה את הוראותיה חשה היא בנוכחותו ובהתקרבותה אליו, כשכל עצמה מבקשת לדעת את הדרך הנכונה והראויה להייתה אשת ר' שלום לשביעות רצונו.

הספרים החביבים אותם מסר לה בעלה טרם פרידתם, קודש הם בעיניה. בשעת קריאתה בהם חשה היא נשמת בעלה, ובכך מתקרבת שוב אצל בעלה אוהבה, שבה לימי עלומיה בעודה נשואה עומדת בעושר ובאושר בבית המובחר שבכחורים.

בספרים אלה לומדת היא את דרכי ההתנהגות הראויים לה בשובה אליו, ואף מיישמת הנהגות אלו למעשה גם בריחוקה ממנו, כדי להרגיל עצמה בהנהגות נכונות להיות ראויה לשוב ולחיות עמו כאשר בתחילה בימי קדם.

כל אותם הימים נחמה הייתה לה בראותה את ביתו שמם ועזוב, כשאף ר' שלום עצמו אינו שב להתגורר בביתו לבדו, ואף אינו נושא לו אשה אחרת תחתיה. נעול היה הבית, עומד בשממונו. בכך ראתה תמר שבעלה אינו שוכחה ועדיין ממתין הוא לבואה ולהשיב ימיהם כבראשונה.

יושבת וממתנת הייתה, לקריאת בעלה שישבנה לביתו כימים הראשונים, אך הימים חלפו וההרגל עשה את שלו ותמר עודנה עוסקת מידי פעם בקריאת מכתבי בעלה ותרגול נימוסי ביתו, אך אט אט בליבה חודרים קולות זרים המאפשרים לה חיים נוחים גם בלעדיו, שבה היא להכיר אורחות חיים של אנשים שונים מחברת נעוריה ושוב מתדרדרת ללימוד ממעשיהם.

כל אותם הימים יושב לו ר' שלום במקום צנוע ומחזק ידי רעייתו אהובתו מימי קדם

לבדה מתמודדת בקשיי וייסורי מחלתה.

בינתיים חלפו הימים ור' שלום מיודענו לא שכח את דיברתו לר' יעקב, לא איש כר' שלום יפר את מילתו, אף חשקת נפשו לבוא בברית עם משולשלת ביוחסין וכלולת המעלות כפי שהיתה תמר בימי נעוריה. אך כשתמר בת ר' יעקב שרויה במצב עלוב שכזה, איך יתכונן הבית כשאיפתו הטהורה?

ר' שלום לא אמר נואש, מיטב הפסיכולוגים ואנשי החינוך נשכרו, מיטב הרופאים הובאו להעלות ארוכה למכותיה של בת ידידו ואהובו משכבר, ולהשיבה לדרך הישר ברוח ובגשם. אט אט החלו המאמצים נושאים פרי, הנהגותיה נעשות כיאה וכיאות לבת למשפחת אברמוביץ', יופיה ועדינותה הטבעיים שבים לפניו, מעשיה מוכיחים על ייחוסה, ואין כמותה ראויה להנשא לאיש האשכולות כר' שלום. עמדו לה לתמר שנות נעוריה בה התחנכה בביתו של ר' יעקב חינוך אמיתי וטהור, כך שבבוא העת במהרה השילה מעליה את הקליפה הגסה שנתעטפה בה ושבה ליופי וחן ימי עלומיה בשלמות נפשה וכשרון פעליה.

לאושרם של בני הזוג לא היה גבול, זמן רב ציפו זה לזה ועתה זכו לבוא בברית האירוסין, כשהכלה הולכת אחרי חתנה באהבה עזה, באמון עיוור והערצה לכל אשר ילך. החתן מצדו נטל על שכמו את כל הוצאות הנישואין מהחל ועד כלה, והתחייב להכניסה לביתו במהרה, כשלבת זוג לא נותר אלא לסדר את הענינים הפרוצדוראליים לשם קבלת הדירה והכשרתה למגורי בני הזוג.

בינתיים, בזמן שנעשות ההכנות האחרונות לזימון הבית למגוריהם, התגוררו בני הזוג ביחידת דיור זמנית, עד לבואם לדירת הקבע, אמנם מידי פעם היו הפרעות בשלום הבית, אך באופן כללי זרמו חייהם על מינוחות בעושר ובאושר.

סיפורנו העגום החל עם בואם לדירתם החדשה והמפוארת כשהיא מאובזרת בכל טוב הארץ, והפרנסה בשפע מעושרו האגדי של החתן דגן. ברם תמר שהורגלה בשנות נעוריה בחיי הפקר החלה - ברבות הימים - ללטוש

שלום דרברמדיגר היה פאר הבחורים שבדור, בכל תחום שתבוננו בו כולו אומר שלמות. תורתו מכרזת עליו בכל מקום, מידותיו פאר שבפאר, חכמתו לשם דבר, מעוטר בענווה מושלמת ובכל מידה נכונה.

גם שלמות ענייני הגשם לא חסרו ממנו, שלום היה בחור נאה חזק ובריא, ואף בצד הממוני לא חסר דבר, שלום היה עשיר בקנה מידה בלתי מצוי ובעל אמצעים בלתי מוגבלים. השמועות ספרו כי על שמו של הבחור רשומה דירת פאר רחבת ידיים במרכז הארץ, אותה בחר לעצמו כאשר כל האפשרויות פתוחות בפניו ללא הגבלות משיקולים כספיים. הדירה - אמרו יודעי דבר - מאובזרת בכל טוב הארץ, כשגולת הכותרת שבה היא יחידת הורים מפוארת. את מיקומה של הדירה בחר מתוך כלל שיקולים רחבים, ואין מתאימה ממנה למשכנו של מיודענו כליל השלמות, בה ידור יחדיו עם מי שתזכה להיות בת זוגו המאושרת.

לדירה צמוד נכס מניב לצורכי פרנסה, לעקרת הבית הזוכה המאושרת שתזכה להנשא לפאר הפארים לא ייוותר אלא לעקוב אחר התנהלות הנכס, כשפרנסתם זורמת ומצויה, והיא אינה עסוקה אלא בשימוש בעלה היושב על התורה ועל העבודה, כשכל חייה סובבים על הכנת לחמו ושאר צרכיו, ואילו צרכיה שלה מסופקים על ידי בעלה בנקל בפנייתה אליו. למותר לציין כי רבים לטשו עיניהם לזכייה מושלמת שכזאת, מה עוד כי לשלום לא היו דרישות כספיות כלל ועיקר, אשה הוא מחפש ואינו נושא אשה לשם ממון.

לשלום ישנו ידיד, אברך יקר אוהב בלבובנפש, איש תם וישר עני ורש, ר' יעקב אברמוביץ' שמו, בת יש לו לר' יעקב ותמר שמה, כמו רבים וטובים לוטש אף הוא עיניו לידיד נפשו. אך לשלום לא אצה הדרך, בשלב זה עדיין אינו עומד לישא אשה. אמנם, הסכם בלתי כתוב נחתם ביניהם כי בבוא העת ישא שלום את ביתו של ר' יעקב לאשה ויביאה אל ביתו רחב הידיים.

דא עקא כי מעטים ורעים היו שני חייו של ר' יעקב מיודענו, והשיב נשמתו ליוצרה בטרם זכה לראות את ביתו הולכת לחופתה כשהחתן המופלג ר' שלום דגן כונסה לתוך ביתו.

כל עוד היה ר' יעקב בחיי חיות, מעמיד היה את בני ביתו בהנהגות ישרות ובמעשים טובים בדרך ה', אף בתו תמר נאה במעשיה ושלמה במידותיה, אך כאשר הלך ר' יעקב לבית עולמו, והבית חרב במצוקי העתים, אט אט החלה ביתו להתדרדר אחר נערי ונערות הרחוב, כשהיא לומדת ממעשיהם ומתרבותם הקלוקלת. לא ארכו הימים ונעשתה תמר אברמוביץ' בת הצדיק ר' יעקב לנערת שוליים חברה לאירועי אלימות ולמעשים מגונים ומצויה בדיוטא התחתונה.

יחד עם התדרדרותה הרוחנית ואירועי האלימות הסובבים אותה, הושחתו פניה לבלי הכר, זר כי יראנה לא יאמין כי בת היא לר' יעקב התם והישר בעל הפנים העדינות והחלקות. בשברון ליבה ממצבה הקשה ברוח ובגשם חלתה תמר, כשחבריה החדשים משליכים אותה מאחורי גוּם, והיא